

PASCAL, Blaise (2021)

Pensaments i opuscles

Traducció i edició a cura de P. Lluís Font. Barcelona: Adesiara, 2021, 791 p.
ISBN 978-84-16948-74-1

A les dues darreres dècades del segle xx es va fer un important esforç per dotar la cultura catalana de bones traduccions de les obres dels grans pensadors de la història. Col·leccions com «Textos Filosòfics» (Laia) o «Clàssics del Cristianisme» (Proa) ens en fornien traduccions precises i estudis introductoris actualitzats per curadors d'alt prestigi. El lector habitual de *Manuscripts* ja sap que en aquestes col·leccions hi pot trobar obres dels intel·lectuals més destacats de l'Edat Moderna.

Al segle XXI, però, aquest esforç s'havia limitat a algunes editorials que, com Adesiara, Obrador Edendum o Ela Geminada, perseveren a publicar títols que, si bé no seran mai a la llista dels llibres més venuts de la setmana, doten el seu catàleg —i la nostra cultura— de prestigi i d'un fons d'armari imprescindible. Recentment, però, s'han tornat a publicar traduccions al català d'obres del segle XVII, com la selecció de textos de pensament polític feta per Adriana Luna-Fabritius (Universitat de Hèlsinki) o l'edició del *De Homine* de Thomas Hobbes per la Universitat de Barcelona.¹

Entre aquestes obres, cal destacar els *Pensaments i opuscles* de Pascal. L'editorial Adesiara ha tingut el gran encert d'encomanar aquesta tasca a un dels millors

conexedors a escala mundial de la seva obra. Pere Lluís Font, membre de l'Institut d'Estudis Catalans i professor ja jubilat de la Universitat Autònoma de Barcelona, ha declarat públicament moltes vegades que va descobrir Pascal quan, en la seva joventut, estudiava a Tolosa de Llenguadoc i que, des d'aleshores, és un autor que no l'ha deixat mai. De fet, ja n'havia editat els *Escrits de filosofia de la ciència* (Ela Geminada, Girona, 2017), que en certa manera complementen la part de l'obra de Pascal menys present als *Pensaments*, o havia fet del filòsof el tema del seu discurs d'ingrés a la Reial Acadèmia de Bones Lletres el 2014.

Per això, podem dir que aquesta edició és la culminació de tota una vida de lectura de i sobre Pascal. Això es nota tant en la introducció com en la traducció. Cada paraula ha estat sospesada minuciosament —més de 1.400 notes al final del llibre ho acrediten— i hi ha textos d'una altíssima bellesa literària, entre els quals alguns particularment cèlebres, com el de l'aposta per creure en Déu (comunament coneguda com a «pascaliana») o el dels tres ordres de grandesa.

Blaise Pascal (Clarmont, 1623 – París, 1662) és, com diu en Pere Lluís, una figura excepcional en la cultura europea, car va sobresortir igualment en la ciència, la filosofia, la religió i la literatura, de manera que és impossible traçar la història moderna d'aquestes quatre disciplines sense referir-se a aquest «escriptor occità de llengua francesa» (p. 10). La seva fama no va restar circumscrita als cenacles científics de París on s'intercanviaven notícies sobre els nous experiments, sinó que la seva ferma adhesió al jansenisme i l'autoria (aleshores

1. LOCKE, J., GROTIUS, H., PUFENDORF, S. VON. (2022). *Sobirania i autogovern. Dret natural i propietat en el pensament polític del segle XVII*. Estudi introductor d'A. Luna-Fabritius. Barcelona: Institut d'Estudis de l'Autogovern (Generalitat de Catalunya). HOBBS, Th. (2022). *Sobre l'home. Elements de filosofia: secció segona*. Ed. de J. Montserrat Molas. Barcelona: Universitat de Barcelona.

no revelada) de les famoses *Cartes provincianes* contra els jesuïtes el van projectar al primer pla d'una de les disputes teològiques i polítiques més importants de la França del segle XVII.

Quan Pascal va morir, es va trobar a casa seva un material ben estrany: durant els darrers temps, ja molt afeblit, Pascal s'havia entretingut a retallar escrits seus de tota mena, en fragments de dimensions diverses, i a relligar-los en una mena d'àlbums. Era aquell batibull de papers sense ordre aparent, redactats amb una lletra pràcticament indesxifrable, sovint amb esmenes i afegits, el projecte d'*Apologia de la Religió Cristiana* que, es deia, estava elaborant? Se'n van fer aleshores dues còpies que presenten lleugeres diferències en la transcripció i en l'ordre, una de les quals va servir per fer-ne la primera impressió (1670). Després, el 1711, els papers originals van ser reagrupats en un sol lligall per por que es poguessin perdre, però amb un ordre i uns textos que tampoc no coincideixen íntegrament amb les còpies.

Ja es veu, doncs, el gran problema de reconstrucció i crítica textual que planteja l'edició dels *Pensaments* i la pertinença d'encarregar-la a algú que els hagi analitzat durant anys i hagi comparat les diver-

ses versions en francès i en altres llengües. L'opció de Pere Lluís Font —i en justifica els motius a la introducció— ha estat seguir la disposició temàtica proposada per Léon Brunschvig —tot i corregir-ne els errors de transcripció, puntuació i impressió— en detriment de l'edició, dita «objectiva», que va presentar Louis Lafuma, que són les dues ordenacions més utilitzades. A cada apartat i en una taula final, però, hom indica les correspondències entre les dues.

Com és tradicional, els *Pensaments* venen seguits per diversos «opuscles», cadascun dels quals compta amb una petita introducció de Pere Lluís: la *Carta a la Reina Cristina de Suècia* (1652), el *Memoorial* (1654) sobre la profunda experiència religiosa que Pascal va experimentar aquell any, l'*Entrevista amb mossèn de Sacy sobre Epictet i Montaigne* (1655), les cartes a Charlotte de Roannez (1656) i a Pierre de Fermat (1660), els *Discursos sobre la condició dels grans* (1660) i la *Pregària per demanar a Déu el bon ús de les malalties* (1660). La cronologia i els diversos índexs són, en fi, elements indispensables per als lectors, que corroboren la saviesa i la meticulositat amb què el professor Pere Lluís Font ha fet aquest treball titànic que mai li agraiem prou.

Ignasi Fernández Terricabras

Universitat Autònoma de Barcelona

<https://orcid.org/0000-0001-5870-2425>

